

Sentimentalismus (sentimentální román)

- **Příklady:** Samuel Richardson: *Clarissa* (1748), *Pamela* (1740), Rousseau: *Nová Heloisa* (1761), Goethe: *Utrpení mladého Werthera* (1774)
- V rámci hnutí preromantismu
- Sentimentálnost jako uvědomělá kultivace naší vnímavosti (strýček Toby, s. 97)
- Humanismus a filantropie (citlivost k černochům, otrokům, všem lidem)
- Každému člověku je vrozena dobrota, citlivost, soucit, jemnost
- Soucit k sobě i druhým
- Vyhrocená citovost → city jako základ a zdroj morálky
- Sent. román – předchůdce psychologického románu (formy: deníky, dopisy, vyznání, monology apod.)

Laurence Sterne (1713, Clonmel, Irsko – 1786, London)

- anglikánský duchovní
- spisovatel
- Otec chudý voják,
matka markytánka
- Otec: dobrosrdečný,
lehkomyšlný
- Matka: necitelná a
tvrdá



Další život:

- Hledání ideální ženy (milostná okouzlení, platonické lásky)
- Teologické studium v Cambridgi (vlivný pradědeček arcibiskup)
- 1738 – farář
- 1741 – svatba s údajně ne příliš hezkou a hubatou Elisabeth
- 50. léta: rodinné starosti: manželka nejprve ochrnula, pak se zbláznila (česká královna); nemoc dcery Lydie
- Tristram Shandy: původně jej začal psát v Yorku pro rozptýlení (seznámení s francouzskou zpěvačkou Kitty „*milá, přemilá Janička*“ v Tristramovi)

Vznik románu Život a názory blahorodého pana Tristrama Shandyho

- V letech 1759-1768
- Nejprve hotovy dva díly (vydány 1760)
- Při předčítání zničeny v krbu (pak zachráněny)
- Doporučení: zrušení a zkrácení narážek známých jen pro obyvatele města Yorku a hrabství Yorkshire
- Román je pojat jako neukončený.
- Titul díla záměrně mate čtenáře nejde tu o život ani názory TS, spíše o život a názory dalších postav)

Analýza díla

- Rozbití dosavadní románové struktury (Daniel Defoe, Samuel Richardson, Henry Fielding) → antiromán
- Provokace tehdejšího žánrového dělení na vysoké a nízké (tematika, postavy apod.)
- *Summa* dosavadních vědomostí, charakter encyklopedie (chybí kontinuita příběhu)
- Život hrdiny nikdy není dovyprávěn (odbočky, fantastické náměty, cestopisné črty, vložené povídky, brakové příběhy, prázdné stránky, grafické obrazce, záznamy z dobového odborné literatury lékařské, přírodovědné apod.)

Hlavní postava

- Tristram Shandy
- Dlouhý porod hrdiny → dlouhé „rození“, vznikání příběhu.
- Při porodu znetvořen – rozpláclý nos
- Služebná mu do okna přivře přirození
- Příběh končí při rozhovoru otce o kalhotách malého Shandyho.
- Tělesnost: pouze přítomna u vypravěče, charakterizován svým tělem
- Shandyovství, Shandyho humor ← pantagruelština (François Rabelais: Gargantua a Pantagruel, duševní pohoda, vyrovnanost, nadsázka)

Polemika s empirismem

- Satira na neplodné teologické diskuse a traktáty
- Satira na dogmatickou a zaslepenou vědu.
- Inspirace britskou filozofií (John Locke, David Hume)
- Locke a jeho empirismus: „nic není v rozumu, co před tím nebylo ve smyslech“ člověk jako *tabula rasa*
- Svět je podle Locka empiricky poznatelný
- TS nejprve myslí a mluví, až pak se narodí

Antiromán – způsoby vyprávění

- Antiiluzivní vyprávění: černá stránka, předmluva kdesi uprostřed díla)
- Zpomalování a zrychlování děje
- Proud vědomí? (proti logice a linearitě, roztržitost)
- Předmět hry vnější podoba a kompozice románu (kapitoly přeházené, prázdné stránky apod.)
- Promluva o psaní je důležitější než samotný příběh
- Příběh sám mizí pod proudem hovoru
- Vypravěč si uvědomuje *akt vyprávění*, ale i adresáty (milé dámy, milí pánové, oslovuje sám sebe (anekdotický ráz vyprávění)
- čtenář se domněle stává svědkem vzniku románu

Intertextualita

- Cervantes: Don Quijot (strýček Toby) a Sancho Panza (kaprál Trim)
- Shakespeare Hamlet, dvorní šašek Yorick
- Rabelais – pantagruelismus

- **TS měl vliv na:**
- Francie: Jakub Fatalista (Jakub jako Diderot a Sterne jako Pán)
- Rusko: Gogol, Turgeněv, Puškin
- Německo: Goethe
- Čechy: Mácha (v Zápisníku z r. 1833 *Sentimentální cesta po Francii a Itálii*)